
Η ΚΡΥΦΗ ΓΟΗΤΕΙΑ ΤΟΥ ΚΑΖΑΜΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «Ταχυδρόμος»- ΤΟΜΕΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ –
ΣΕΛ.96.97 – 1992 της Βίκυς Θεοδωροπούλου

Βιβλίων πρακτικών και ωφελίμων γνώσεων.

Στους πάγκους των μικροπωλητών στην Ομόνοια και το Μοναστηράκι, στα πανηγύρια και τις λαϊκές αγορές, οι μικροπωλητές διαλαλούν απο τον Νοέμβριο κιόλας. Ο ελληνικός Καζαμίας πουλάει γύρω στα 200.000 τεύχη κάθε χρόνο.

Αλαμανάκ ή Καζαμίας; Κι αν Καζαμίας, τότε ο «Μέγας Εγκυκλοπαιδικός Καζαμίας του Λιναρδάτου», ο Μέγας Καζαμίας Πραξιτέτους του «Αστέρος» ή «το Σύμπαν», ο Καζαμίας του Δαρεμά; Στους πάγκους των μικροπωλητών στην Ομόνοια και το Μοναστηράκι, στα θρησκευτικά πανηγύρια και τις λαϊκές αγορές σε όλη την Ελλάδα, οι μικροπωλητές διαλαλούν απο τον Νοέμβριο κιόλας την έκδοση και των τεσσάρων. Όμως οι αγοραστές ζητούν πάντα έναν. Το δικό τους Καζαμιά. Αυτόν που έφερνε στο σπίτι ο παπούς τους, η γιαγιά τους, η μητέρα τους. Αυτόν έχουν συνηθίσει να διαβάζουν και αυτόν εμπιστεύονται. Γιατί ο Καζαμίας, «βιβλίων πρακτικών και ωφελίμων γνώσεων», φαίνεται πως υπήρξε «οπραγματικά χρήσιμος και ευχάριστος σύντροφος για κάθε ελληνικό σπίτι». Σήμερα, οι τέσσερεις γνωστότεροι ελληνικοί Καζαμίες πωλούν γύρω στα 200.000 τεύχη, απο τα μέσα Νοεμβρίου ως τα μέσα Ιανουαρίου ενώ στην Ευρώπη οι πωλήσεις των Αλαμανάκ προσεγγίζουν πολύ μεγαλύτερα νούμερα. Αλλά ας δούμε την ιστορία απο την αρχή.

Η ονομασία Αλαμανάκ είναι αραβική. Δύο λέξεις: το άρθρο αλ

και μακάκ, που σημαίνει αρίθμηση ή καιρός, κλίμα. Η παράδοση λέει πως τη λέξη έκαναν γνωστή στην Ευρώπη οι Άραβες όταν εγκαταστάθηκαν στην Ισπανία. Απο τότε η ονομασία Αλμανάκ καθιερώθηκε σε όλες τις ευρωπαϊκές γλώσσες για τα πάσης φύσεως ημερολόγια που περιελάμβαναν εορτολόγια, προφητείες, χρονολογικούς πίνακες, αστρολογία κλπ. Το πρώτο τέτοιο έντυπο εκδόθηκε στη Βιέννη το 1457 απο τον αστρονόμο Πούρμπαχ και το πρώτο ελληνικο Αλμανάκ εκδόθηκε κι αυτό στη Βιέννη το 1791 απο τον Γ.Βεντόνη. Η ονομασία Αλμανάκ για τα ημερολόγια τέτοιου είδους επικράτησε ως τις μέρες μας στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Ατην Ιταλία, όμως, εκτός απο το εξιταλισμένο Αλμανάκο, τους δόθηκε και η ονομασία Καζαμία, απο το casa mia. Τα πρώτα ελληνικά Αλμανάκ λέγονταν μηνολόγια, Σεληνοδρόμια, Πασχάλια ή εξελληνίζοντας το Αλμανάκ, Λαμενάχια! Όταν όμως το 1842 κυκλοφόρησε στο ναύπλιο το πρώτο μηνολόγιο «μεταφρασθέν εκ του ιταλικού εις την ημετέραν διάλεκτον», η ονομασία που του δόθηκε από τον συγγραφέα του ήταν Καζαμίας! Ηταν η ονομασία που επικράτησε ως τις μέρες μας, παρά τις σποραδικές προσπάθειες αλλαγής της. Το 1853, παραδείγματος χάριν, εκδίδεται Ο ΚΑΛΧΑΣ, «ήτοι της Ελλάδος ο Καζαμίας» και στον πρόλογό του σημειώνεται, «τις ήτο ο Κάλχας είναι εις όλους γνωστόν. Κατά τον Ομηρον ο μάντις αυτός εγνώριζε τα παρόντα, τα παρελθόντα και τα μέλλοντα. Υπό των συμβουλών και των προρρήσεώ αυτού οι Ελληνες οδηγούμενοι εξεπόρθησαν την Τρωάδα. Εσχάτως ανεκαλύφθησαν εν τινι τόπω αποκρύφω, αι περι πολλών έτι μελλόντων συμβάντων ενέκδοτοι προρρήσεις του Κάλχαντος. Εξ αυτών δημοσιεύονται διά του παρόντος αι αφορώσαι το έτος 1853... Δια τούτο είναι εκ προοιμίων πιστευτόν ότι εν τω παρόντι μηνολογίω υπάρχουσιν αληθιναί τινές περι του μέλλοντος προρρήσεις πολύ αληθέστεραι των του αλλοφύλου Καζαμίας».

Ο Καζαμίας λοιπόν όχι μόνο καθιερώνεται στην Ελλάδα σαν ονομασία των ημερολογίων που εκδίδονται στην αρχή κάθε χρόνου αλλά γίνεται συνώνυμος της λέξης μάντης. Στα

ελληνικά σπίτια οι αναγνώστες του Καζαμία, αγνοώντας την καταγωγή και τη σημασία του casa mia, τον προσωποποιούν: «Ποιός τόπε; Ο Καζαμίας;» «Ποιός είσαι! Ο Καζαμίας;» Ο Καζαμίας είναι πλέον αυτός που θα τους πεί τα μέλλοντα, θα τους δώσει πληροφορίες – αφίξεις, αναχωρήσεις πλοίων, εκδηλώσεις, χρήσιμα τηλέφωνα, χιλιομετρικές αποστάσεις – θα τους διηγηθεί ιστορίες, θα τους ενημερώσει για τα μεγαλύτερα γεγονότα της χρονιάς που πέρασε, θα τους κάνει να γελάσουν με ανέκδοτα, θα τους συμβουλεύσει για το φύτεμα, τον θερισμό, το μαγείρεμα και την ομορφιά, θα τους μάθει καλούς τρόπους και, βεβαίως, θα ερμηνεύσει τα όνειρά τους.

Ο εκδοτικός οίκος Σαλιβέρου εκδίδει τον «ΜΕΓΑ ΚΑΖΑΜΙΑ ΕΡΜΟΥ ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ» από τα τέλη περίπου του περασμένου αιώνα. Πριν από αυτόν και τουλάχιστον από το 1842 εκδίδονταν βέβαια στην Ελλάδα Καζαμίες αλλά κανένας από εκείνους τους εκδότες δεν κράτησε την παράδοση ως τις μέρες μας. Το 1950 ο οίκος Μ.Σαλιβέρου εκδίδει το «ΑΛΜΑΝΑΚ ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ – ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ» με σήμα το κλειδί. «Το σήμα αυτό δεν ετέθη τυχαίως», γράφει ο Μ.Σαλιβέρος στον πρόλογο εκείνου του τεύχους, «έχει την σημασίαν του. Εκφράζει κατά έναν τρόπον την φιλοδοξίαν μας να καταστήσωμεν το Αλμανάκ Σαλιβέρου το κλειδί με το οποίο θα λύωνται όλα αι απορίες, το κλειδί με το οποίο θα ανοίγονται όλα αι θύραι της γνώσεως και της μορφώσεως». Το αναγνωστικό κοινό που δεν μπόρεσε να συντηρήσει για πολλά χρόνια το Αλμανάκ, ζητούσε επίμονα κάθε Δεκέμβρη τον «ΜΕΓΑ ΚΑΖΑΜΙΑ ΕΡΜΟΥ ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ».

«Είμαι μικροπωλητής και δουλεύω στα θρησκευτικά πανηγύρια, στις λαϊκές και στην οδό Αθηνάς τις μέρες των Χριστουγέννων», θα μας πεί η Έφη Δημοπούλου. «Ο κάθε πελάτης ζητάει συγκεκριμένο Καζαμία. Άλλος του Σαλιβέρου, άλλος του Δαρεμά, άλλος του Λιναρδάτου. Τρεις-τέσσερεις είναι. Όλων η ύλη είναι περίπου η ίδια. Οι πάντες αγοράζουν Καζαμία. Νέοι και γέροι. Τα πιστιρίκια

λένε, μαμά, Καζαμία να πάρουμε. Ο Καζαμίας γίνεται συνήθεια. Τον παίρνει η μαμά, να τον πάρω κι εγώ. Άλλοι παίρνουν τρεις-τέσσερεις, για δώρα. Δεκαεφτά χρόνια πουλάω Καζαμίες».

«Από το 1934 περίπου εκδίδουμε τον «ΜΕΓΑ ΚΑΖΑΜΙΑ ΠΡΑΞΙΤΕΛΟΥΣ του ΑΣΤΕΡΟΣ», μας λέει ο εκδότης Ευάγγελος Παπαδημητρίου δείχνοντάς μας το τεύχος του 1934. «Το πρώτο εξώφυλλο είναι του Βαγγέλη του Τερζόπουλου που τότε δούλευε εδώ σαν γραφίστας. Αυτό το εξώφυλλο το διατηρούμε ως σήμερα, μόνο που τότε ήταν μονόχρωμο. Διάφοροι συγγραφείς γράφουν στον δικό μας Καζαμία. Κάποτε έγραφε και ο αλησμόνητος Φώτης Κόντογλου. Τις προβλέψεις του έτους τις γράφει μία αστρολόγος. Πέρσυ ή πρόπερσυ είχαμε προβλέψει την πτώση ενός τζάμπο. Έγραφε δηλαδή ο Καζαμίας εκίνον τον μήνα: αεροπορικό δυστύχημα. Όσο για τα ανέκδοτα, μας τα στέλνει ο κόσμος. Τις προάλλες ένας δάσκαλος από τη Νέα Σμύρνη μου έστειλε γύρω στα δεκαπέντε. Υπάρχουν άνθρωποι που έρχονται από πολύ μακριά για να αγοράσουν τον Καζαμία. Είναι το γούρι τους. Τον έχουν στο κομοδίνο τους οι άντρες ή οι γυναίκες στην κουζίνα τους και τον συμβουλεύονται για να μάθουν τι γιορτή είναι ή τι να μαγειρέψουν».

Λυκούργου, Αιόλου, Αθηνάς, Κλεισθένους, Ερμού, Πλατεία Αβησσυνίας, Ηφαίστου. Στο παλαιοβιβλιοπωλείο του Νησιώτη, ψάχνοντας για παλιούς Καζαμίες. Δεν είναι η ύλη που ενδιαφέρει. Είναι η ευχή να βρούμε σημειώσεις. Προσωπικές σημειώσεις στα περιθώρια κάποιου Καζαμίας. Ζητάμε να σχηματίσουμε την εικόνα του αναγνώστη που φυλάει τον Καζαμία στο κομοδίνο του. Κάποτε ή σήμερα. Το εύρημα! «ΜΕΓΑΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΣ ΚΑΖΑΜΙΑΣ ΤΟΥ ΕΣΠΕΡΟΥ», Αθήνα 1960, Αφοί Λιναρδάτου. Χειρόγραφη σημείωση στο εσωτερικό του οπισθόφυλλου: «Τραγούδησέ μου με την γλυκειά σου την φωνή, τραγούδησέ μου». Και παρακάτω: «Ο αδελφός μου Νικόλαος Λεβαντής απέθανε στις 9 Αυγούστου 1960, ημέρα Τρίτη και ώρα 4 τα

ξημερώματα. Ετάφη την Τετάρτην 10 Αυγούστου 1960 ώρα 10. Τα σαράντα έγιναν εις τας 18 Σεπτεμβρίου ώρα 9 1/2 Α΄ Νεκροταφείο». γράφει και ξαναγράφει ο κ. Λεβαντής την είδηση του θανάτου γύρω από τον μήνα Αύγουστο. Ανάμεσα στις προβλέψεις και το εορτολόγιο του Καζαμία που φυλλά στο κομοδίνο του γράφει με κεφαλαία γράμματα: ΚΑΙΡΟΣ ΠΟΛΥ ΖΕΣΤΟΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΞΕΣΠΑ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ, ΕΦΕΥΡΕΣΙΣ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΡΚΙΝΟΥ, ΘΑΝΑΤΟΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΑΝΔΡΟΣ.

Το ΣΥΜΠΑΝ είναι ο Καζαμίας του Δαρεμά ο οποίος εκδίδεται από το 1950. «Ένα εκλαϊκευμένο εγκυκλοπαιδικό βιβλίο είναι ο Καζαμίας», θα μας πεί ο Γιώργος Δαρεμάς, «ένα βιβλίο που απευθύνεται πιο πολύ στον λαϊκό κόσμο. Στον αγρότη, τη νοικοκυρά. Ο Καζαμίας μιλάει για τις εργασίες του γεωργού, του δενδροκόμου και του λαχανοκόμου όλους τους μήνες του χρόνου. Μιλάει για θέματα γενικού ενδιαφέροντος όπως η μεταθανάτια ζωή, οι διάσημες γυναίκες, ο Αριστοτέλης, η μόλυνση του περιβάλλοντος. Δεν έχει σημασία ποιός γράφει τα κείμενα. Ο αγρότης δεν ενδιαφέρεται να μάθει ποιός είναι αυτός που του εξηγεί τι είναι ο μετεωρίτης. Ο Καζαμίας είναι αυτός που του εξηγεί».

Ποιός γράφει τους Καζαμίες; Αδιάκριτη ερώτηση, ικανή να σκοτώσει το μύθο. Το πολύ-πολύ κάποια αρχικά, αντί υπογραφής: Κ.Λ, Μ.Δ. Κατά τα άλλα, ό,τι βάλεις στο πιάτο σου θα έρθει στο κουτάλι σου.
